

תורה שכלמה

מתורתו של הגאון הצדיק רבי שכלמה רוזנר זצ"ל

גליון י"א

פרשת תרומה תשי"פ

מענייני הפרשה

כל החכמות שבעולם לא ילמד אלא מהתורה

מאד בענין הזריעות וההרכבה במינין. וכך אמרו (תנחומא קדושים י') אפילו פלפלין נטע שלמה בארץ ישראל, וכיצד היה נוטעם? אלא שלמה חכם היה, והיה יודע עיקר משתיתו של עולם למה "מציון מכלל יפי אלהים הופיע" (תהלים נ' ב'), וכו', והיה שלמה יודע איזהו גיד שהוא הולך לכוש, ונטע עליו פלפלין, ועיין שם עוד ברמב"ן.

ונאמר על שלמה המלך ע"ה "וידבר שלושת אלפים משל, ויהי שירו חמישה ואלף" (מלכים א' ה' ב'), וכתב הרד"ק (שם): שלשת אלפים משל - אינם נמצאים אצלינו, וכן "ויהי שירו חמשה ואלף", כי רבים ספרים אבדו לישראל בגלותם. וכן מה שחיבר בחכמת הטבע, כמו שאומר "וידבר על העצים" (שם י"ג) שהודיע טבעם ורפואתם וכן על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים, בכל מה שתחת לגלגל הירח, גברה חכמתו וחיבר בהם ספרים, ואינם נמצאים אצלינו. (עכ"ל הרד"ק).

מוכח שכל החכמות רמוזים בתורה. וצריכים ללמוד החכמות מהתורה, ולא מספרים חיצוניים.

ולפי זה יש לפרש דזהו שאמרה התורה "כפתוריהם וקנתם ממנה יהיו", וכשכל החכמות יהיו ממנה - אזי "כולה מקשה אחת זהב טהור".

ושוב ראיתי בזהוה הקדוש (פרשת משפטים קכ"ד א') [והתרגום בסוגריים]: רבי חייא אמר "ושם אלהים אחרים לא תזכירו" (שמות כ"ג י"א), דא מאן דיתעסק בספרים אחרונין דלא מסטרא דאורייתא [מי שמתעסק בספרים חיצוניים שאינם מהתורה], "לא ישמע על פיך", דאסיר אפילו לאדכרא לון [שאסור אפילו להזכיר להם] ולמילף מינייהו טעמא [וללמוד מהם טעם], כל שכן על אורייתא [כל שכן על התורה]. (עכ"ל הזהר"ק).

הרי שאסור ללמוד ולהזכיר מספרים חיצוניים, וקל וחומר שאסור ללמוד מהם טעמים על התורה.

ומכאן אזהרה שלא לתת טעמים מספרים חיצוניים על מצוות התורה.

ודוד המלך ע"ה בתהלים (י"ט ה') לימדנו, "תורת ה' תמימה", ויש לבאר, דבתורה כלולים כל הכוחות של הבריאה כולה, כמ"ש הגר"ח מואלוזין זצ"ל בהקדמתו לספרא דצניעותא בהפליגו בקדושת רבו הגר"א, כתב על הגר"א, שגילו לו ממתיבתא דרקיעא כ"ב מאות [אלפיים מאתיים] וששים אופנים, בפסוק "עלו זה בנגב" (במדבר י"ג י"ז), שבאופן אחד מהם הוא יודע כוחות כל הבריות. וכל אבר מה ענינו. [ואמר הרב"ה מקוצק זצ"ל, שאחרון שידע איך כלול בתורה כל כוחות הבריאה - היה הגר"א].

"ועשית מנורת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה, גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו" (שמות כ"ה ל"א).

שמעתי ממו"ר הגאון ר' משולם דוד סאלאווייציק שליט"א בשם החתם סופר זצ"ל, שאמר לרמוז בכתוב זה, שגם לימוד חכמה כמו "חשבון" וכדומה, שהם "כפתוריה ופרחיה - ממנה יהיו". כלומר ילמד החכמה הזאת מן התורה.

והגר"א זצ"ל, הורה למלמדי תינוקות בוילנא היאך ללמד חשבון, על ידי שילמדו משניות כלאים.

ונראה על פי דבריו לפרש הכתוב (כ"ה ל"ו) "כפתוריהם וקנתם ממנה יהיו, כולה מקשה אחת זהב טהור", פירוש, כשלומד שאר החכמות מן התורה, אזי - כולה מקשה אחת זהב טהור".

ובהקדמת הרמב"ן על התורה כתב וז"ל: "וכבר אמרו רז"ל (ר"ה כ"א ב'), חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נמסרו למשה, חוץ מאחד, שנאמר "ותחסרהו מעט מאלהים" (תהלים ח' ו'), יאמרו כי בבריאת העולם חמישים שערי בינה כאילו נאמר שיהיה בבריאת המחצב ["גאולוגיה"] שער בינה אחד בכוחו ותולדותיו, ובבריאת צמח האדמה שער בינה אחד ["בוטניקה"], ובבריאת האילנות שער אחד ["אגרונומיה"], ובבריאת החיות שער אחד ["זאולוגיה"], ובבריאת העופות שער אחד, וכן בבריאת השרצים, ובבריאת הדגים, ויעלה אחר זה לבריאת בעלי נפש המדברת, שיתבונן סוד הנפש וידע מהותה וכוחה בהיכלה, ויגיע למה שאמרו (היכלות רבתי א' ג') גנב אדם יודע ומכיר בו, נאף אדם יודע ומכיר בו, נחשד על הנדה יודע ומכיר בו, וכו', ומשם יעלה לגלגלים ולשמים וצבאיהם ["אסטרונומיה"], כי בכל אחד מהם שער חכמה אחד שלא כחוכמתו של חבירו, ומספרם מקובל להם ע"ה שהוא חמישים חוץ מאחד, ואפשר שיהיה השער הזה בידיעת הבורא יתברך וכו'. וכל הנמסר למשה רבינו בשערי הבינה, הכל נכתב בתורה בפירוש או ברמיזה בתיבות, או בגימטריות או בצורת האותיות, וכו'. ושלמה המלך ע"ה שנתן לו אלהים החכמה והמדע, הכל מן התורה היה לו, וממנה למד עד שידע סוף כל התולדות, ואפילו כוחות העשבים וסגולתם, עד שכתב בהם אפילו ספר רפואות, וכו'. וכן אמר בו הכתוב "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם" (מלכים א' ה' י'), כלומר, שהיה בקי מהם בקסמים ובנחשים, שזו היא חכמתם, וכו', "ומכל חכמת מצרים", שהיה בקי בכשפים, שהיא חכמת מצרים. ובטבע הצומח, כידוע מספר העבודה המצרית, שהיו בקיאים

מחיית עמלק

אחד מחיבוריו של ר' שלמה זצ"ל, הוא הספר "במצוותי חפץ מאד". בכל פעולה ופעולה, שתהיה על פי רצונו יתברך, לקיים עוד ועוד

מצוות. ועוד ידובר מזה בגליונות הבאים א"ה.

הנהגה מעניינת הייתה לו לר' שלמה זצ"ל: בנהוג שבעולם, כאשר קונים עט חדש, או כאשר העט "מגמגם", הרי שלוקחים נייר חלק,

ומקשקשים בו, יש שכותבים את השם הפרטי שלהם, וכדומה.

ר' שלמה זצ"ל היה נוהג לכתוב את המילה "עמלק", ומיד לקשקש ולמחוק ולמחות... מחיית עמלק!

עיר גדולה - כל שיש בה עשרה בטלנים

בגמרא מסכת מגילה (ה' א'): "איזוהי עיר גדולה? - כל שיש בה עשרה בטלנים".

ואמרו בגמרא: "תנא, עשרה בטלנים - שבבית הכנסת". פירש רש"י: "עשרה בטלנים שבבית הכנסת, שהן בטלים ממלאכתן וניזונים משל ציבור, כדי להיות מצויין בתפלה בבית הכנסת".

ויש לתמוה, וכי לא היה לחז"ל שם אחר לקרות לאותם שבטלים ממלאכתם על מנת להיות בתפלה בבית הכנסת, ולהשלים לציבור מנין לקריאת התורה, ולקדיש, וקדושה! ולמה כינו אותם בשם "בטלנים"?

ובודאי לדעת הרמב"ם בתשובה (סימן קכ"ג) שהיו עשרה שידעו את הש"ס בעל פה, ולפיכך הותר להם לעסוק בצרכי ציבור. הרי שלא היו יושבים בטל בבית הכנסת, אלא היו עוסקים בדברי תורה והלכה, ולמה יקרא שמם "בטלנים"?

ונראה ד"החודש הזה אשר נהפך להם" ליהודים (אסתר ט' כ"ב), לכן רמזו חז"ל **במסכת מגילה** דוקא **בלשונם**, דלא כמחשבת בני אדם דאותם הבטלים ממלאכתם וניזונים משל ציבור הם "בטלנים", ואותם המספקים להם מים ומזון הם החשובים - אדרבא, אינם בטלנים, הם אלו שנותנים לעיר את חשיבותה ונקראת עיר גדולה!

וזה שאמרו "איזו היא עיר גדולה? - כל שיש בה עשרה בטלנים", אותם ה"בטלנים" הם הרי שנתנו לעיר את כל חשיבותה, ובגללם נקראת **עיר גדולה**, ואם לא היו בה עשרה "בטלנים" הייתה נקראת כפר, כמו שאמרו במשנה "פחות מכאן הרי זה כפר".

הרי שיכולה להיות עיר עם שישים ריבוא, ואין בה עשרה "בטלנים", והיא נקראת "כפר", ומאידך, יכולה להיות "שכונה קטנה" שיש בה עשרה "בטלנים" ועל ידי זה נקראת **עיר גדולה**, ודינה של אותה העיר שישפקו אנשי הכפרים מים ומזון לאחיהם שבכרכים (מגילה ב' א').

ולזה רמזו חז"ל להוציא מלבם של החושבים "מאי אהנו לך רבנן, לעצמם הם שוניין" (סנהדרין צ"ט ב'), ובטלים ממלאכתם, ומוטלים על הציבור - אבל אמרו רז"ל שכל חשיבותה של העיר בזכותם, וזכותם גרמה שישפקו אנשי הכפרים אין בהם עשרה בטלנים מים ומזון לאחיהם שבכרכים, מחמת אותם עשרה "בטלנים", - שנקראים **בפיהם** בטלנים.

כתיב "אני חומה ושדי כמגדלות" (שיר השירים ה' י'), ופירשו חז"ל (ב"ב ד' ב' ח' א'): "אני חומה" זו תורה, "ושדי כמגדלות" אלו תלמידי חכמים. שהם מניקים כשדיים הללו.

ובאו חז"ל לאפוקי מחשבת העם, שהתלמידי חכמים שונים לעצמם, ואין תועלת בהם, ולזה אמרו "ושדי כמגדלות", שהם מניקים כשדים הללו שהתינוק יונק מהם, ומהן כל מזונו, כן התלמידי חכמים מניקים לעם, ושהתורה היא כחומה בצורה נגד הקמים עלינו ומתנכלים לנו, ומי שמספק מים ומזון לאחיו שבכרכים, לא יתברך בלבבו שהוא נושא, אלא "הארון נושא את נושאי" (סוטה ל"ה א').

לשון הקודש האמיתית

אמרו חז"ל (זבחים ק"ג ב'): למה נקרא שמה [של בבל] "מצולה"? שכל מתי מבול נצתללו שם. ועוד אמרו שם: "למה נקרא שמה "שנער"? שכל מתי מבול ננערו שם".

ואין המציאות כן, שאין בְּבַל עמוקה משאר הארצות. ואפילו אם יש שם בקעה, יש הרים סביב לה. ועל כל פנים אינה נמוכה מכל הארץ, עד שכל הארץ ננערת לשם.

אבל חז"ל אינם מסתכלים על המציאות, אלא על הפסוק, ואם הכתוב אומר שבבל נקראת "מצולה", או "שנער", אזי מפרשים את הפסוק, ולא המציאות מְפַרְשֶׁת את הפסוק.

ומי שיחפש בתורה או בצוויה לפי המציאות הידועה לנו, ימצא ספר רפואות, או ספר מדעי, אבל לא "ספר תורה", ולא "לשון הקודש".

אין כוונת מחברתנו לדבר בגנות "מתקני הלשון", אבל כוונתנו לכתוב שאין זו "לשון הקודש", אשר כלליה ופרטותיה נאמרו בסיני.

ואמרו חז"ל (מגילה פ"א מ"ג) "איזו היא עיר גדולה?", ותשובתנו ודאי - כל שיש בה כמה מליונים של אנשים. אבל רבותינו אמרו "כל שיש בה עשרה בטלנים". ועוד הוסיפו ואמרו, "פחות מכאן, הרי זה כפר", עיר שיש בה כמה מליוני אנשים, ואין בה עשרה אנשים שבטלים ממלאכתם כדי שיהיו מצויין תמיד בבית הכנסת, זהו "כפר".

הרי ש"לשון הקודש" אין פירושה כפי שבני אדם מדברים. ולשון המשנה במסת אבות (פ"ד מ"א) יוכיח, "איזה הוא גיבור?" ולא אמרו "אלוף העולם בהיאבקות חופשית", אלא "הכובש את יצרו!". ועל דרך זה (אבות שם) "איזה הוא עשיר? השמח בחלקו!". [והארץ לעולם עומדת, מאמר לשון הקודש, דף קמ"ד והלאה, ועיין עוד שם באריכות דוגמאות וראיות נוספות].

לשון חכמים מרפא

על ידי מעשה הצדקה יתקיימו נכסיו, ובתחילת אדר קורין בתורה "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", כתבה התורה לשון "תקחו" ולא לשון "תתנו", ללמד שהנותן הוא לוקח התרומה, כי נכסיו מתברכין, ונתנו" נקרא למפרע.

"הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר" (ביצה ט"ו ב')
יש לרמוז עם מה שאמרו רז"ל בריש מסכת שקלים "באחד באדר משמיעים על השקלים", וזהו אומרם שאם רוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהם אדר, הוא אחד באדר, נתנית השקלים, ואמרו חז"ל (כתובות ס"ו ב') "מלח ממון חסר",

"וְכַאֲשֶׁר תִּקְוֶה מִן הַסֶּפֶר - תִּרְחַפְשֵׁי בְּאֶשֶׁר לְמִדַּת אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוֹכַח לְקִיּוּמוֹ" (איגרת הרמב"ן)